helion.pl
KSIĘGARNIA INTERNETOWA · WYDAWNICTWO

IDŹ DO
PRZYKŁADOWY ROZDZIAŁ
SPIS TREŚCI

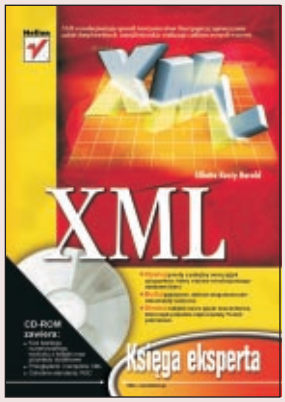
KATALOG KSIĄŻEK
KATALOG ONLINE
ZAMÓW DRUKOWANY KATALOG

TWÓJ KOSZYK
DODAJ DO KOSZYKA

CENNIK I INFORMACJE
ZAMÓW INFORMACJE O NOWOŚCIACH
ZAMÓW CENNIK

CZYTELNIA
FRAGMENTY KSIĄŻEK ONLINE

XML. Księga eksperta

Autor: Rusty Harold
Tłumaczenie: Tomasz Żmijewski
ISBN: 83-7197-275-X
Tytuł oryginału: XML. Bible
Format: B5, stron: 944
oprawa twarda
Zawiera CD-ROM

Opanuj prosty a potężny nowy język znaczników, który właśnie rewolucjonizuje działanie Sieci! Naucz się, jak tworzyć poprawne, dobrze zorganizowane dokumenty sieciowe! Poznaj nowe języki znacznikowe, które będą idealnie odpowiadały Twoim potrzebom!
XML rewolucjonizuje sposób tworzenia stron WWW poprzez uproszczenie zadań dotąd trudnych, umożliwia także realizację całkiem nowych wyzwań. Książka jest oparta na najnowszych standardach W3C; jest to pełny przewodnik wraz z kompletną dokumentacją. „Księga Eksperta" przeprowadzi Cię przez najtrudniejsze zadania:

- dowiesz się, jak działa XML;
- poznasz podstawy tworzenia w tym języku dokumentów;
- zastosowanie prostych rozwiązań opartych na XML.

Dzięki licznym przykładom, specyfikacjom i odnośnikom do zasobów internetowych żadne pytanie nie pozostanie bez odpowiedzi.

- Jeśli będziesz przestrzegał prostych zasad, stworzysz poprawne dokumenty XML.
- Definiuj znaczniki, które będą coś mówiły o zawartości Twojego dokumentu.
- Formatuj dokumenty za pomocą arkuszy stylów.
- Twórz własne języki znaczników.
- Poznaj RDF, VML, CDF i inne aplikacje XML.

Na załączonej płycie znajdziesz najważniejsze narzędzia języka XML i przykłady kodu, w tym:

- kod wszystkich numerowanych wydruków z tej książki;
- przeglądarki i narzędzia XML;
- standardy World Wide Web Consortium związane z XML;

Jeśli można to zrobić w XML, i Ty możesz to zrobić...

Wydawnictwo Helion
ul. Chopina 6
44-100 Gliwice
tel. (32)230-98-63
e-mail: helion@helion.pl

Spis treści

O Autorze **19**

Wstęp **21**

Część I Wprowadzenie do XML **29**

Rozdział 1. XML z lotu ptaka **31**

Co to jest XML? 31
- XML to język metaznaczników 31
- XML opisuje strukturę i semantykę, a nie formatowanie 32

Czemu projektantów stron tak pociąga XML? 33
- Projektowanie języków znacznikowych dla poszczególnych dziedzin 34
- Samoopisujące się dane 34
- Wymiana danych różnych aplikacji 35
- Dane strukturalne i zintegrowane 36

Cykl życia dokumentu XML 36
- Edytory 37
- Parsery i procesory 37
- Przeglądarki i inne narzędzia 37
- Cały proces w skrócie 38

Technologie związane 38
- Hipertekstowy język znaczników HTML 38
- Kaskadowe arkusze stylów CSS 39
- Rozszerzalny język stylów 39
- Adresy URL i URI 40
- XLinks i XPointers 40
- Zestaw znaków Unicode 41
- Jak te technologie współpracują 42

Podsumowanie 43

Rozdział 2. Wprowadzenie do aplikacji XML **45**

Co to jest aplikacja XML? 45
- Chemiczny język znaczników 46
- Matematyczny język znaczników 47
- Format definicji kanałów 50
- Literatura klasyczna 50
- Język synchronizacji multimediów 51
- HTML+TIME 52
- Otwarty format opisu oprogramowania 53

Co to jest aplikacja XML?
Skalowalna grafika wektorowa 54
Wektorowy język znaczników....56
MusicML 57
VoxML 58
Otwarty format wymiany danych finansowych....60
Rozszerzalny język opisu formularzy....61
Znacznikowy język zapisu danych kadrowych 63
Ramowy Opis Zasobów....65
XML dla samego siebie 67
XSL....67
XLL 68
DCD....68
Użycie XML na potrzeby własne 69
Podsumowanie 71

Rozdział 3. Twój pierwszy dokument XML.... 73

Hello XML....73
Tworzenie prostego dokumentu XML 74
Zapisywanie pliku....74
Ładowanie pliku XML do przeglądarki 75
Elementy składowe prostego dokumentu XML 76
Interpretacja znaczników XML 77
Prosty arkusz stylów do dokumentu XML 78
Wiązanie arkusza stylów z dokumentem XML....79
Podsumowanie 80

Rozdział 4. Struktura danych.... 81

Badanie danych....81
Pałkarze 82
Miotacze 84
Konstrukcja danych w XML 84
Wstawianie znaczników XML do danych 86
Początek dokumentu: deklaracja XML i element główny 86
Dane o lidze, grupie i drużynie....88
Dane o graczach....90
Statystyka gracza 90
Składanie całego dokumentu XML 92
Korzyści ze stosowania formatu XML....99
Przygotowywanie arkusza stylów do wyświetlania dokumentu....101
Dołączanie arkusza stylów 102
Przypisanie reguł stylu elementowi głównemu 103
Przypisanie reguł stylu tytułom 104
Przypisywanie reguł stylu graczowi i jego statystyce 107
Wszystko razem....108
Podsumowanie 111

Rozdział 5. Atrybuty, znaczniki puste i XSL 113

Atrybuty 113
Atrybuty a elementy 119
Strukturalne metadane 119
Metadane opisujące metadane 122
Twoje metadane dla kogoś mogą być zwykłymi danymi....123
Elementy łatwiej jest rozszerzać....123
Kiedy warto użyć atrybutów....124

Puste elementy 125
XSL 126
Szablony arkuszy stylów XSL 127
Treść dokumentu 128
Zawartość elementów i atrybut select 142
CSS czy XSL? 144
Podsumowanie 145

Rozdział 6. Dokumenty XML poprawnie sformułowane 147

Z czego składają się dokumenty XML 147
Znaczniki i dane tekstowe 148
Komentarze 149
Odwołania do encji 151
CDATA 151
Znaczniki 152
Atrybuty 154
Poprawnie sformułowane, samodzielne dokumenty XML 156
Zasada 1.: Dokument musi zaczynać się deklaracją XML 157
Zasada 2.: W przypadku niepustych elementów używaj znacznika początkowego i końcowego 158
Zasada 3.: Kończ puste elementy „/>” 158
Zasada 4.: Jeden element musi całkowicie zawierać wszystkie inne 158
Zasada 5.: Elementy nie mogą się przeplatać 159
Zasada 6.: Umieszczaj wartości atrybutów w cudzysłowie 160
Zasada 7.: Znaków < i & używaj tylko do otwierania znaczników i encji 161
Zasada 8.: Używaj tylko pięciu encji predefiniowanych 162
Poprawnie sformułowane HTML 162
Problemy z istniejącymi stronami sieciowymi 162
Narzędzia do czyszczenia kodu HTML 170
Podsumowanie 172

Rozdział 7. Języki obce i alfabety inne niż łaciński 173

Alfabety inne niż łaciński w Sieci 173
Pisma, zestawy znaków, czcionki i glify 177
Zestaw znaków dla określonego pisma 178
Czcionka do zestawu znaków 178
Metoda wprowadzania znaków z zestawu 179
Oprogramowanie systemu operacyjnego i pomocnicze 180
Dawniej używane zestawy znaków 180
Zestaw znaków ASCII 181
Zestawy znaków ISO 183
Zestaw znaków MacRoman 186
Zestaw znaków Windows ANSI 187
Zestaw znaków Unicode 188
UTF-8 192
Uniwersalny system znaków 193
Jak pisać XML stosując Unicode 193
Wstawianie znaków do plików XML za pomocą encji 194
Konwersja z i na Unicode 194
Jak zapisywać XML stosując inne zestawy znaków 195
Podsumowanie 197

Część II Definicje typu dokumentu (DTD).....199

Rozdział 8. Definicja typu dokumentu i walidacja..... 201

Definicja typu dokumentu.....201
Deklaracja typu dokumentu.....202
Walidacja względem DTD.....205
Wyliczanie elementów.....208
Deklaracje elementów.....217
ANY.....217
#PCDATA.....218
Listy dzieci.....220
Sekwencje.....222
Jedno lub więcej dzieci.....222
Zero lub więcej dzieci.....223
Zero lub jedno dziecko.....223
Kompletny dokument z DTD.....224
Możliwość wyboru.....230
Dzieci z nawiasami.....231
Zawartość mieszana.....233
Elementy puste.....234
Komentarze w DTD.....235
DTD wspólne dla wielu dokumentów.....240
DTD na innych komputerach.....245
Publiczne DTD.....245
Wewnętrzny i zewnętrzny podzbiór DTD.....247
Podsumowanie.....249

Rozdział 9. Encje i zewnętrzne podzbiory DTD..... 251

Co to jest encja?.....251
Wewnętrzne encje ogólne.....252
Definiowanie odwołania do wewnętrznej encji ogólnej.....253
Używanie odwołań do encji ogólnych w DTD.....255
Predefiniowane odwołania do encji ogólnych.....256
Zewnętrzne encje ogólne.....257
Wewnętrzne encje parametryczne.....259
Zewnętrzne encje parametryczne.....261
Tworzenie dokumentu z fragmentów.....266
Encje i DTD w poprawnie sformułowanych dokumentach.....274
Encje wewnętrzne.....275
Encje zewnętrzne.....276
Podsumowanie.....281

Rozdział 10. Deklarowanie atrybutów w DTD..... 283

Co to jest atrybut?.....283
Deklarowanie atrybutów w DTD.....284
Deklarowanie wielu atrybutów.....285
Wartości domyślne atrybutów.....286
#REQUIRED.....286
#IMPLIED.....287
#FIXED.....287
Rodzaje atrybutów.....288
Atrybuty typu CDATA.....288
Atrybuty typu wyliczeniowego.....289
Atrybuty typu NMTOKEN.....290

Atrybuty typu NMTOKENS 290
Atrybuty typu ID 291
Atrybuty typu IDREF 292
Atrybuty typu ENTITY 292
Atrybuty typu ENTITIES 293
Atrybuty typu NOTATION 293
Atrybuty predefiniowane 294
xml:space 294
xml:lang 295
DTD statystyki baseballowej opartej na atrybutach 299
Deklarowanie atrybutów SEZON 300
Deklarowanie atrybutów LIGA i GRUPA 300
Deklarowanie atrybutów DRUZYNA 301
Deklarowanie atrybutów GRACZ 301
Kompletna DTD do statystki baseballowej 303
Podsumowanie 304

Rozdział 11. Włączanie danych nie XML 305

Notacje 305
Nie parsowane encje zewnętrzne 308
Deklarowanie encji nie parsowanych 309
Wstawianie encji nie parsowanych 310
Wstawianie wielu encji nie parsowanych 312
Instrukcje przetwarzania 312
Sekcje warunkowe DTD 315
Podsumowanie 317

Część III Języki opisu stylów 319

Rozdział 12. Kaskadowe arkusze stylów CSS Level 1 321

Co to jest CSS? 321
Dołączanie arkuszy stylów do dokumentów 322
Wybieranie elementów 325
Wybór wielokrotny 326
Pseudoelementy 326
Pseudoklasy 327
Wybór według atrybutu ID 329
Wybieranie według kontekstu 330
Atrybuty STYLE 330
Dziedziczenie 331
Kaskadowanie 333
Dyrektywa @import 333
Deklaracja !important 333
Kolejność kaskadowania 334
Komentarze w arkuszach CSS 335
Jednostki CSS 335
Miary długości 336
Wartości typu URL 338
Określanie kolorów 339
Wartości podawane z użyciem słów kluczowych 340
Elementy block, inline i list-item 341
Pozycje listy 344
Właściwość white-space 346
Właściwości czcionki 348

Właściwość font-family....349
Właściwość font-style....350
Właściwość font-variant....351
Właściwość font-weight....352
Właściwość font-size....353
Skrótowa właściwość font....354
Właściwość color....356
Właściwości tła....356
Właściwość background-color....357
Właściwość background-image....357
Właściwość background-repeat....359
Właściwość background-attachment....361
Właściwość background-position....361
Skrótowa właściwość background....364
Właściwości tekstu....364
Właściwość word-spacing....364
Właściwość letter-spacing....365
Właściwość text-decoration....366
Właściwość vertical-align....367
Właściwość text-transform....368
Właściwość text-align....369
Właściwość text-indent....369
Właściwość line-height....370
Właściwości ramek....371
Właściwości marginesu....372
Właściwości obramowania....373
Właściwości wypełnienia....377
Właściwości związane z rozmiarem....377
Właściwości opisujące położenie....379
Podsumowanie....381

Rozdział 13. Kaskadowe arkusze stylów CSS Level 2 383

Co nowego w CSS2?....383
Nowe pseudoklasy....384
Nowe pseudoelementy....385
Rodzaje nośnika....385
Nośniki ze stronicowaniem....385
Obsługa międzynarodowa....385
Kontrolowanie formatowania....385
Tabele....386
Generowanie treści....386
Arkusze stylów audio....386
Nowe metody realizacji....386
Wybieranie elementów....387
Dopasowywanie wzorca....387
Selektor uniwersalny....387
Selektory potomków i dzieci....389
Selektor przylegających elementów jednego poziomu....390
Selektory oparte na atrybutach....390
Małpie reguły....391
Pseudoelementy....396
Pseudoklasy....396
Formatowanie stron....398
Właściwość size....398
Właściwość margin....399
Właściwość mark....399

Właściwość page 399
Właściwości page-break 400
Formatowanie wyglądu 400
Właściwość display 401
Określanie szerokości i wysokości 403
Właściwość overflow 404
Właściwość clip 405
Właściwość visibility 405
Właściwości kursora 406
Właściwości związane z kolorami 407
Właściwości czcionki 410
Właściwość text-shadow 412
Ramki 413
Właściwości konturów 413
Właściwości związane z pozycjonowaniem 415
Liczniki i numerowanie automatyczne 417
Arkusze stylów audio 418
Właściwość speak 419
Właściwość volume 419
Właściwość pause 420
Właściwości cue 420
Właściwość play-during 421
Właściwości przestrzenne 421
Właściwości głosu 422
Właściwości mowy 424
Podsumowanie 425

Rozdział 14. Przekształcenia XSL 427

Czym jest XSL? 427
Przegląd przekształceń XSL 429
Drzewa 429
Dokumenty arkuszy stylów XSL 431
Gdzie robione jest przekształcanie XML? 434
Jak używać XT? 435
Bezpośrednie wyświetlanie plików XML z arkuszami XSL 437
Wzorce XSL 439
Wyliczanie wartości węzła – xsl:value-of 442
Przetwarzanie wielu elementów w xsl:for-each 443
Wzorce do dobierania węzłów 444
Wyrażenia wybierania węzłów 456
Domyślne reguły wzorca 469
Określanie postaci wyniku 472
Kopiowanie bieżącej zawartości węzła – xsl:copy 479
Zliczanie węzłów – xsl:number 481
Sortowanie elementów wyniku 485
Atrybuty mode 487
Definiowanie stałych – xsl:variable 489
Nazwane wzorce 490
Przekazywanie parametrów do wzorców 492
Usuwanie a zachowywanie białych znaków 493
Podejmowanie decyzji 494
Łączenie wielu arkuszy stylów 496
Metody wyprowadzania wyniku 498
Podsumowanie 502

Rozdział 15. Obiekty formatujące XSL ... 505
Język formatowania XSL w skrócie ... 505
Obiekty formatujące i ich właściwości ... 506
Przestrzeń nazw fo ... 508
Właściwości formatowania ... 509
Przekształcanie na obiekty formatujące ... 514
Użycie FOP ... 515
Układ strony ... 517
Szablony stron ... 517
Ciągi stron ... 520
Treść ... 525
Blokowe obiekty formatujące ... 526
Obiekty formatujące *inline* ... 528
Obiekty formatujące tabel ... 528
Zewnętrzne obiekty formatujące ... 529
Odkreślenia ... 529
Elementy graficzne ... 530
Łącza ... 531
Listy ... 532
Tabele ... 533
Znaki ... 536
Sekwencje ... 536
Przypisy ... 537
Obiekty swobodnie się przemieszczające ... 537
Właściwości formatowania XSL ... 538
Jednostki i typy danych ... 539
Właściwości informacyjne ... 541
Właściwości akapitów ... 541
Właściwości znaków ... 544
Właściwości zdań ... 546
Właściwości obszaru ... 549
Właściwości audio ... 555
Podsumowanie ... 556

Część IV Technologie pomocnicze ... 559

Rozdział 16. XLinks ... 561
XLinks a łącza HTML ... 561
Łączenie elementów ... 563
Deklarowanie atrybutów łącza XLinks w DTD ... 564
Opisywanie zdalnych zasobów ... 565
Zachowanie łącza ... 566
Łącza rozszerzone ... 570
Składnia łączy rozszerzonych ... 572
Łuki ... 576
Łącza zewnętrzne ... 581
Podsumowanie ... 585

Rozdział 17. XPointers ... 587
Po co używać XPointers? ... 587
Przykłady wskaźników ... 588
Przykład ... 590
Ścieżki lokalizacji, kroki i zbiory ... 593

Funkcje zwracające zbiory węzłów 602
Punkty 605
Zakresy 607
Ciągi dzieci 610
Podsumowanie 610

Rozdział 18. Przestrzenie nazw 613

Co to jest przestrzeń nazw? 613
Składnia przestrzeni nazw 616
Definicja przestrzeni nazw 616
Wiele przestrzeni nazw 618
Atrybuty 620
Domyślne przestrzenie nazw 621
Przestrzenie nazw w DTD 623
Podsumowanie 624

Rozdział 19. Ramowy opis zasobów RDF 625

Czym jest RDF? 625
Stwierdzenia RDF 626
Podstawowa składnia RDF 628
Element główny 628
Element Description 628
Przestrzenie nazw 629
Wiele właściwości i stwierdzenia 629
Właściwości, których wartościami są zasoby 631
Właściwości, których wartościami jest XML 634
Skrócona składnia RDF 634
Pojemniki 635
Pojemnik Bag 635
Pojemnik Seq 637
Pojemnik Alt 638
Stwierdzenia dotyczące pojemników 639
Stwierdzenia dotyczące elementów w pojemnikach 641
Stwierdzenia dotyczące niejawnych pojemników Bag 643
Schematy RDF 643
Podsumowanie 645

Część V Aplikacje XML 647

Rozdział 20. Czytanie definicji typu dokumentu 649

Dlaczego czytanie DTD jest ważne 649
Co to jest XHTML? 651
Po co walidować HTML? 651
Modularyzacja szkicu roboczego XHTML 652
Struktura DTD XHTML 652
Ścisła DTD XHTML 654
Przejściowa DTD XHTML 661
DTD ramek w XHTML 667
Inne DTD 669
Moduły XHTML 670
Moduł nazw wspólnych 671
Moduł encji znakowych 674
Moduł zdarzeń wewnętrznych 676
Moduł atrybutów wspólnych 678

Moduł modelu dokumentu....684
Moduł strukturalnych elementów *inline*....692
Moduł prezentacyjny *inline*....693
Moduł elementów frazowych *inline*....696
Moduł blokowych elementów strukturalnych....698
Moduł elementów blokowych prezentacyjnych....699
Moduł blokowych elementów frazowych....700
Moduł skryptów....702
Moduł arkuszy stylów....703
Moduł obrazków....704
Moduł ramek....705
Moduł łączy....708
Moduł map obrazkowych po stronie klienta....709
Moduł elementów obiektów....711
Moduł elementu apletu Javy....713
Moduł list....714
Moduł formularzy....716
Moduł tabel....720
Moduł meta....725
Moduł struktury....726
Moduły niestandardowe....728
Zbiory encji XHTML....728
Encje XHTML Latin-1....729
Specjalne encje znakowe XHTML....733
Encje symboli XHTML....735
Uproszczone podzbiory DTD....740
Techniki, które warto naśladować....746
Komentarze....746
Encje parametryczne....749
Podsumowanie....751

Rozdział 21. Przesyłanie stron sieciowych za pomocą CDF....753

Co to jest CDF?....753
Jak tworzy się kanały....754
Określanie treści kanału....754
Tworzenie plików i dokumentów CDF....755
Przyłączanie stron sieciowych do kanału....756
Opis kanału....757
Tytuł....757
Streszczenie....758
Logo....759
Terminarz aktualizacji danych....761
Ładowanie wstępne i analiza witryny....763
Ładowanie wstępne....763
Analiza witryny....764
Rejestracja poczynań użytkownika....765
Atrybut BASE....767
Atrybut LASTMOD....768
Element USAGE....769
Wartość DesktopComponent....770
Wartość email....771
Wartość NONE....772
Wartość ScreenSaver....772
Wartość SoftwareUpdate....774

Podsumowanie ... 776

Rozdział 22. Wektorowy język znaczników ... 777

Czym jest VML? ... 777
Rysowanie z klawiatury ... 779
Element shape ... 779
Element shapetype ... 782
Element group ... 784
Rozkładanie figur VML za pomocą właściwości CSS ... 785
Właściwość rotation ... 788
Właściwość flip ... 789
Właściwości center-x i center-y ... 790
VML w Office 2000 ... 791
Konfiguracja ... 791
Prosta grafika pokazowa – domek ... 793
SVG z lotu ptaka ... 799
Podsumowanie ... 800

Rozdział 23. Projektowanie nowej aplikacji XML ... 801

Układ danych ... 801
Zestawienie elementów ... 802
Wybieranie elementów najważniejszych ... 803
Tworzenie relacji między elementami ... 805
DTD osoby ... 807
DTD rodziny ... 812
DTD źródeł danych ... 813
DTD drzewa genealogicznego ... 814
Arkusz stylów dla drzew genealogicznych ... 821
Podsumowanie ... 827

Dodatki ... 829

Dodatek A Specyfikacje związane z XML ... 831

XML w gramatyce BNF ... 831
Odczytywanie gramatyki BNF ... 832
XML 1.0 w postaci reguł BNF ... 834
Przykłady zastosowania reguł XML 1.0 ... 840
Ograniczenia związane z poprawnością ... 865
Czym są zasady poprawności? ... 865
Reguły związane z zasadami poprawności ... 866
Ograniczenia związane z walidacją ... 870
Czym są zasady walidacji? ... 870
Zasady walidacji w XML 1.0 ... 871

Dodatek B Specyfikacja XML 1.0 ... 881

Streszczenie ... 882
Status tego dokumentu ... 882
Extensible Markup Language (XML) 1.0 ... 883
Spis treści ... 883
1. Wprowadzenie ... 884
2. Dokumenty ... 886
3. Struktury logiczne ... 896
3.4. Sekcja warunkowe ... 903
4. Struktury fizyczne ... 903

5. Zgodność 913
6. Użyta notacja 914
Załączniki 916
A. Bibliografia 916
B. Klasy znaków 917
C. XML a SGML (nienormatywne) 920
D. Rozwijanie odwołań do encji i znaków (nienormatywne) 920
E. Deterministyczne modele zawartości (nienormatywne) 922
F. Autodetekcja kodowania znaków (nienormatywne) 922
G. Grupa robocza XML w W3C (nienormatywne) 924

Dodatek C Co znajdziesz na płycie CD-ROM 925

Przeglądarki 926
Parsery 926
Specyfikacje 926
Przykłady 927
Kody źródłowe 927
Narzędzia 927
Pliki PDF 928

Skorowidz 929

Rozdział 6.

Dokumenty XML poprawnie sformułowane

HTML 4.0 ma około setki różnych znaczników. Większość z nich może mieć pół tuzina atrybutów, co daje kilka tysięcy możliwych kombinacji. Jako że XML jest narzędziem silniejszym niż HTML, mógłbyś się spodziewać jeszcze większej ilości znaczników, ale tak nie jest. XML jest tak skuteczny dzięki swej prostocie i możliwości rozszerzania, a nie przez mnogość znaczników.

Tak naprawdę XML niemalże w ogóle nie ma znaczników. Zamiast tego możesz sam sobie znaczniki definiować według potrzeb. Jednak znaczniki te i budowane z nich dokumenty nie są całkowicie dowolne, gdyż muszą być zgodne z pewnymi ogólnymi zasadami, które omówimy dokładnie w tym rozdziale. Dokument zgodny z tymi zasadami nazywamy dokumentem *poprawnie sformułowanym*. Poprawne sformułowanie jest minimalnym poziomem, przy którym prawidłowo mogą pracować procesory XML i przeglądarki. W tym rozdziale poznasz wymogi stawiane prawidłowo sformułowanemu kodowi XML i HTML. Szczególny nacisk położymy na różnice między XML a HTML.

Z czego składają się dokumenty XML

Dokument XML składa się ze znaczników i danych tekstowych. Jest to zbiór bajtów ustalonej długości zgodny z pewnymi wytycznymi. Może to być plik lub nie. Dokumentem XML może na przykład być:

- zbiór przechowywany w bazie danych;
- zbiór tworzony w biegu, w pamięci, przez program CGI;
- zestaw kilku odrębnych plików, wzajemnie w sobie zanurzonych;
- zbiór, który nigdy nie był osobnym plikiem.

Nic istotnego jednak nie stracisz, jeśli będziesz o dokumencie XML myślał jako o pliku, o ile tylko pamiętasz, że jednak nie musi to być plik na dysku twardym.

Dokumenty XML składają się z jednostek alokacji zwanych *encjami*. Każda encja zawiera tekst lub dane binarne, nigdy oba te rodzaje danych jednocześnie. Dane tekstowe składają się ze znaków, dane binarne to na przykład obrazki, aplety i im podobne. Konkretnym przykładem może być plik HTML zawierający tylko znaczniki `<IMG>` – jest to encja, ale nie dokument. Dokumentem staje się dopiero ten plik wraz z obrazkami opisanymi znacznikami `<IMG>`.

W tym rozdziale i kilku następnych będziemy zajmować się tylko prostymi dokumentami XML, które składają się z pojedynczej encji, samego dokumentu. Co więcej, dokumenty te będą zawierać tylko dane tekstowe, bez żadnych danych binarnych, jak obrazki czy aplety. Takie dokumenty można w pełni same zinterpretować, bez konieczności czytania jakichkolwiek innych plików. Tego typu dokumenty zwykle mają w deklaracji XML wartość parametru `standalone` ustawioną na `yes`, na przykład:

```
<?xml version="1.0" standalone="yes"?>
```

Encje zewnętrzne i odwołania do encji mogą zostać użyte w celu połączenia szeregu plików i innych źródeł danych w jeden dokument XML. Takie dokumenty nie mogą być w pełni zanalizowane bez odwołania się do innych plików. Zwykle mają one w deklaracji parametr `standalone` ustawiony na `no`:

```
<?xml version="1.0" standalone="no"?>
```


Encje zewnętrzne i odwołania do encji omówimy w rozdziale 9.

Znaczniki i dane tekstowe

Dokumenty XML to tekst. Tekst składa się ze znaków. Znak to litera, cyfra, znak przestankowy, spacja, tabulator lub coś tego typu. XML używa zestawu znaków Unicode, który zawiera nie tylko zwykłe litery i symbole z alfabetu łacińskiego i innych alfabetów środkowo– i zachodnioeuropejskich, zawiera też cyrylicę, pismo greckie, hebrajskie, arabskie, dewanagari (sanskryt). Co więcej, zestaw ten zawiera najczęściej używane ideogramy Han do pisma chińskiego i japońskiego oraz sylaby Hangul do koreańskiego. W tym rozdziale jeszcze ograniczymy się do alfabetu łacińskiego.

Międzynarodowe zestawy znaków omówimy w rozdziale 7.

Tekst dokumentu XML tworzy dwie struktury: dane znakowe i znaczniki. Dane znakowe to zasadnicza treść dokumentu, znaczniki natomiast opisują przede wszystkim strukturę logiczną dokumentu. Przypomnij sobie na przykład wydruk 3.2 z rozdziału 3., *pozdrowienie.xml*, podany niżej:

```
<?xml version="1.0" standalone="yes"?>
<POZDROWIENIE>
Hello XML!
</POZDROWIENIE>
```

W tym wypadku `<?xml version="1.0" standalone="yes"?>`, `<POZDROWIENIE>` i `</POZDROWIENIE>` to znaczniki, natomiast `Hello XML!` to dane znakowe. Przewagą XML nad innymi formatami danych jest to, że faktyczne dane są odróżnione od znaczników.

Ściślej rzecz biorąc oznakowanie dokumentu obejmuje komentarze, odwołania do znaków, odwołania do encji, ograniczniki sekcji CDATA, instrukcje przetwarzania i definicje DTD. Wszystko inne to dane znakowe. Jednak taka definicja może być nieco myląca, gdyż podczas przetwarzania dokumentu część oznakowania może zmienić się w dane znakowe. Na przykład znacznik `>` zmienia się na znak większości (>). Dane znakowe, które zostają po przetworzeniu dokumentu oraz znaczniki zamienione na dane przez nie reprezentowane nazywamy zanalizowanymi danymi tekstowymi.

Komentarze

Komentarze XML wyglądają niemalże tak samo, jak komentarze HTML: zaczynają się od `<!--` i kończą `-->`. Wszystkie znaki między tymi dwoma napisami są ignorowane przez procesor XML, jakby ich tam nie było. Komentarzy używa się do robienia notatek lub do chwilowego wyłączenia tych części dokumentu, które jeszcze nie są gotowe. Na przykład:

```
<?xml version="1.0" standalone="yes"?>
<!--Wydruk 3.2 z Biblii XML-->
<POZDROWIENIE>
Hello XML!
<!--Bye, XML-->
</POZDROWIENIE>
```

Używając komentarzy należy postępować zgodnie z podanymi niżej zasadami:

1. Komentarze nie mogą znaleźć się przed deklaracją XML, która bezwzględnie musi być pierwszym elementem dokumentu. Poniższy kod jest nie do przyjęcia:

   ```
   <!--Wydruk 3.2 z Biblii XML-->
   <?xml version="1.0" standalone="yes"?>
   <POZDROWIENIE>
   Hello XML!
   <!--Bye, XML-->
   </POZDROWIENIE>
   ```

2. Komentarzy nie można umieszczać wewnątrz znaczników, zatem poniższy kod jest błędny:

   ```
   <?xml version="1.0" standalone="yes"?>
   <POZDROWIENIE>
   Hello XML!
   </POZDROWIENIE <!--Bye, XML--> >
   ```

3. Komentarzy można użyć do otaczania i ukrywania znaczników. W poniższym przykładzie znacznik `<ANTYPOZDROWIENIE>` wraz z elementami potomnymi znajduje się w komentarzu i podczas analizy dokumentu nie będzie w ogóle uwzględniony, jakby nie istniał:

```
<?xml version="1.0" standalone="yes"?>
<DOKUMENT>
<POZDROWIENIE>
Hello XML!
<!--Bye, XML-->
</POZDROWIENIE>
<!--
<ANTYPOZDROWIENIE>
Bye, XML!
</ANTYPOZDROWIENIE>
-->
</DOKUMENT>
```

Jako że komentarze faktycznie wycinają fragment tekstu, należy starannie je wstawiać, aby nie umieścić w nim znacznika początkowego lub końcowego. Na przykład poniższy fragment jest błędny:

```
<?xml version="1.0" standalone="yes"?>
<POZDROWIENIE>
Hello XML!
<!--
</POZDROWIENIE>
-->
```

Kiedy bowiem usuniemy tekst komentarza, otrzymamy:

```
<?xml version="1.0" standalone="yes"?>
<POZDROWIENIE>
Hello XML!
```

Jako że znacznik `<POZDROWIENIE>` nie ma już znacznika końcowego, dokument XML przestaje być poprawnie sformułowany.

4. Wewnątrz komentarza nie może pojawić się ciąg składający się z dwóch minusów (`--`), poza znacznikiem początku i końca komentarza. Na przykład poniższy komentarz jest niepoprawny:

```
<?xml version="1.0" standalone="yes"?>
<DOKUMENT>
  <POZDROWIENIE>
    Hello XML!
  </POZDROWIENIE>
<!--
  <ANTYPOZDROWIENIE>
    <!--Bye, XML!-->
  </ANTYPOZDROWIENIE>
-->
</DOKUMENT>
```

Wynika z tego, że jeśli chcesz skomentować dużo kodu C, Java lub JavaScript, to możesz mieć kłopoty, gdyż w kodzie takim roi się wprost od wyrażeń typu `i--` czy `--numberLeft`. W zasadzie jednak, kiedy rzecz już rozpoznasz, nietrudno ci będzie sobie z tym problemem poradzić.

Odwołania do encji

Odwołania do encji to znaczniki, które podczas analizy dokumentu są zamieniane na dane znakowe. XML ma pięć encji predefiniowanych, zestawiono je w tabeli 6.1. Odwołań do encji używa się w dokumentach XML zamiast wstawiania pewnych znaków, które mogłyby być zinterpretowane jako część oznakowania. Na przykład odwołanie do encji `<` zastępuje znak mniejszości (<), który normalnie byłby zinterpretowany jako początek znacznika.

Tabela 6.1. *Predefiniowane encje XML*

Encja	Odpowiadający jej znak
&	&
<	<
>	>
"	"
'	'

W XML, w przeciwieństwie do HTML, odwołania do encji muszą kończyć się średnikiem, wobec czego o ile > jest poprawnym odwołaniem, to &gt już nie.

W normalnym tekście XML znaki mniejszości i znaki `&` zawsze interpretowane są odpowiednio jako początek znacznika lub odwołania do encji (nienormalny tekst sekcji CDATA omówiony zostanie za chwilę). Wobec tego < i `&` należy zawsze zamieniać na `<` i `&`. Na przykład tekst „Meyer & Meyer" należy zapisać jako `Meyer & Meyer`.

Znaki większości oraz cudzysłów pojedynczy i podwójny muszą być zastąpione encjami wtedy, gdy użyte bezpośrednio mogłyby zostać zinterpretowane jako część oznakowania. Zwykle jednak łatwiej jest po prostu nabrać nawyku używania encji, niż zastanawiać się, czy tutaj dany znak może być zinterpretowany jako część oznakowania, czy też nie.

Odwołań do encji można też użyć podając wartości atrybutów, na przykład:

```
<PARAM NAME="zdanie" VALUE="Kiedy programujesz, nie myl &quote;
 z &apos;">
</PARAM>
```

CDATA

Zwykle cokolwiek znajdzie się wewnątrz pary trójkątnych nawiasów (<>), należy do oznakowania, reszta to dane znakowe. Jest jednak pewien wyjątek. W sekcjach CDATA cały tekst to same dane znakowe. Wszystko, co wygląda jak znaczniki lub odwołania do encji, tak naprawdę jest tylko tekstem znacznika lub tekstem odwołania. Procesor takich znaczników czy encji w ogóle nie analizuje.

Sekcji CDATA używa się, kiedy chcesz, aby cały fragment tekstu był zinterpretowany jako same dane znakowe, a nie jako znaczniki. Szczególnie jest to przydatne, gdy masz do czynienia z większą porcją tekstu pełnego znaków <, >, & i ", nie zawierającego znaczników. Dobrym przykładem może być kod źródłowy C czy Java.

Sekcje CDATA są także szczególnie użyteczne, jeśli chcesz pisać o XML stosując XML. Na przykład ta książka zawiera mnóstwo niewielkich fragmentów kodu XML. Procesor tekstu, którego używam, specjalnie się tym nie przejmuje. Jeśli jednak przyjdzie mi tę książkę konwertować na XML, zamiana wszystkich mniejszości na `<` i znaków & na `&` byłaby trudnym zadaniem:

```
&lt;?xml version="1.0" standalone="yes"?&gt;
&lt;POZDROWIENIE&gt;
    Hello XML!
&lt;/POZDROWIENIE&gt;
```

Aby nie być zmuszonym do robienia tego, można użyć sekcji CDATA, która nakaże prezentację bloku tekstu bez jego interpretacji. Sekcja CDATA zaczyna się od `<![CDATA[` i kończy na `]]>`, na przykład:

```
<![CDATA[
<?xml version="1.0" standalone="yes"?>
<POZDROWIENIE>
  Hello XML!
</POZDROWIENIE>
]]>
```

Jedyny napis, którego w sekcji CDATA nie można użyć, to ciąg tę sekcję zamykający, czyli `]]>`. W sekcji CDATA mogą wystąpić komentarze, ale nie są one tam traktowane jako komentarze, czyli przekazana będzie tak treść komentarza, jak i jego znaczniki otwierający i zamykający.

> Jako że w sekcji `CDATA` nie może wystąpić ciąg `]]>`, sekcje te nie mogą być w sobie zagnieżdżane. Wobec tego trudno jest w XML pisać o sekcjach `CDATA`. Możliwe rozwiązanie to użycie odwołań do encji znakowych `<` i `&`.

Znaczniki

Tym, co odróżnia pliki XML od zwykłych plików, to oznakowanie. Oznakowanie to przede wszystkim znaczniki. Jako że w poprzednim rozdziale widziałeś sposób użycia znaczników, w tej sekcji zdefiniujemy znaczniki i dokładniej omówimy sposób ich użycia.

Krótko mówiąc, znacznik w XML to cokolwiek zaczynającego się znakiem <, kończącego znakiem > i nie znajdującego się w sekcji CDATA ani w komentarzu. Wobec tego znacznik XML ma taką samą postać, jak znacznik HTML: najpierw mamy znak <, potem nazwę znacznika, zamykający znak >. Znacznik zamykający elementu zaczyna się od </, później znów nazwa i >.

Nazwy znaczników

Każdy znacznik ma nazwę. Nazwy znaczników muszą zaczynać się literą lub podkreśleniem (_). Dalej mogą występować litery, cyfry, podkreślenia, znaki minus i kropki. Nie mogą pojawić się natomiast żadne białe znaki (często jako odpowiedników spacji używa się podkreśleń). Oto poprawne znaczniki XML:

```
<HELP>
<Ksiazka>
<Książka>
<volume>
<naglowek1>
<sekcja.akapit>
<Ewa_Adamska>
<_8ball>
```


Formalnie rzecz biorąc, dwukropek jest znakiem dopuszczalnym w nazwach znaczników, jednak zarezerwowano go dla przestrzeni nazw. Przestrzenie nazw umożliwiają mieszanie i łączenie zbiorów znaczników, w których te nazwy się powtarzają. Przestrzenie nazw omówione zostaną w rozdziale 18.

Oto znaczniki XML niepoprawne składniowo:

```
<Książka%7>
<volume control>
<1naglowek>
<Ewa Adamska>
<.pracownik.pobory>
```


Reguły dotyczące nazw znaczników odnoszą się również do określania nazw atrybutów, wartości atrybutów typu ID, nazw encji i wielu innych konstrukcji, które poznasz w dalszych rozdziałach

Znaczniki zamykające mają taką samą nazwę jak otwierające, ale uzupełniane są znakiem / po otwierającym nawiasie kątowym. Jeśli na przykład znacznikiem początkowym jest <COKOLWIEK>, to znacznikiem końcowym jest </COKOLWIEK>. Oto znaczniki końcowe podanych wcześniej znaczników początkowych:

```
</HELP>
</Ksiazka>
</Książka>
</volume>
</naglowek1>
</sekcja.akapit>
</Ewa_Adamska>
</_8ball>
```

Nazwy w XML zależne są od wielkości liter. Odwrotnie niż w HTML, gdzie <P> i to ten sam znacznik, więc element może otworzyć znacznik <P>, a zamknąć go może . Znaczniki w poniższym zestawie nie są znacznikami końcowymi znaczników początkowych podanych wcześniej w tej sekcji.

```
</help>
</ksiazka>
</książka>
</VOLUME>
</Naglowek1>
</SEKCJA.akapit>
</EWA_ADAMSKA>
</_8Ball>
```

Choć w znacznikach można używać tak wielkich, jak i małych liter, w tej książce zwykle stosowane będą wielkie litery, głównie dlatego, że lepiej wyglądają. Kiedy jednak będziemy używać czyjegoś zestawu znaczników, to konieczne będzie dostosowanie się do jego zwyczajów.

Znaczniki puste

Wiele elementów HTML nie zawierających danych nie ma znaczników końcowych, przykładami mogą być `</LI>`, `</IMG>`, `</HR>` czy `</BR>`. Niektórzy autorzy stron umieszczają znacznik końcowy `</LI>` po pozycji listy, podobnie robią niektóre narzędzia. Jednak HTML 4.0 jasno mówi, że nie jest to obowiązkowe. Jak to się dzieje ze wszystkimi nierozpoznanymi znacznikami HTML, `</LI>` jest pomijane.

Całkiem inaczej rzecz się ma w XML. Cała idea XML to umożliwienie używania coraz to nowych elementów, kiedy tylko stają się potrzebne. Wobec tego takie nierozpoznane znaczniki nie mogą być po prostu ignorowane. Co więcej, procesor XML musi określić w biegu, czy nowo pojawiający się znacznik ma, czy nie ma znacznika końcowego.

XML rozróżnia znaczniki mające zamknięcie i go nie mające – te ostatnie nazywamy *elementami pustymi*. Znaczniki elementów pustych zakończone są ukośnikiem przed znakiem większości (czyli `/>`). Przykładowo mogą to być znaczniki `<BR/>` lub `<HR/>`.

Obecnie używane przeglądarki sieciowe różnie traktują tego typu znaczniki. Jeśli jednak chcesz zachować wsteczną kompatybilność, możesz po prostu użyć zwykłego znacznika kończącego, nie umieszczając przed nim żadnego tekstu, na przykład:

```
<BR></BR>
<HR></HR>
<IMG></IMG>
```

Kiedy w następnych rozdziałach nauczysz się o DTD i arkuszach stylów, poznasz kilka innych metod zapewnienia zgodności dokumentów HTML, które muszą być obsługiwane przez stare przeglądarki.

Atrybuty

Jak wyjaśniono wcześniej, znaczniki początkowe i znaczniki elementów pustych mogą zawierać *atrybuty*. Atrybuty to pary nazwa-wartość rozdzielane znakiem równości (=), na przykład

```
<POZDROWIENIE LANGUAGE="English">
  Hello XML!
  <FILM SRC="Machanie.mov"/>
</POZDROWIENIE>
```

W tym wypadku znacznik `<POZDROWIENIE>` ma atrybuty `LANGUAGE`, którego wartością jest *`English`*. Znacznik `<FILM>` ma atrybut `SRC`, którego wartością jest *`Machanie.mov`*.

Nazwy atrybutów

Nazwy atrybutów to napisy zgodne z tymi samymi regułami, które odnoszą się do nazw znaczników. Oznacza to, że nazwy atrybutów muszą zaczynać się od litery lub podkreślenia, dalej występują litery, cyfry, podkreślenia, znaki minus i kropki. Nie mogą pojawiać się białe znaki (spacje często zastępowane są przez podkreślenia).

Jeden znacznik nie może mieć dwóch atrybutów z takimi samymi nazwami. Na przykład poniższy kod jest nieprawidłowy:

```
<PROSTOKĄT BOK="8cm" BOK="10cm"/>
```

Nazwy atrybutów zależne są od wielkości liter. Atrybut `BOK` to inny atrybut niż `bok` czy `Bok`. Wobec tego można zastosować poniższe:

```
<KOSTKA BOK="8cm" bok="10cm" Bok="31cm"/>
```

Jednak takie postępowanie może prowadzić do nieporozumień, więc zdecydowanie odradzam kodowanie w ten sposób.

Wartości atrybutów

Wartości atrybutów to także napisy. Nawet jeśli napis zawiera liczbę, jak poniższy atrybut `LENGTH`, to atrybut ma wartość dwóch cyfr: 7 i 2, nie jest to liczba 72.

```
<RULE LENGTH="72"/>
```

Jeśli piszesz program przetwarzający XML, przed robieniem jakichkolwiek obliczeń będziesz musiał przekształcić napis na liczbę.

W przeciwieństwie do nazw atrybutów, w tym wypadku istnieje bardzo niewiele ograniczeń na wartości atrybutów. Wartości mogą zawierać białe znaki, zaczynać się od liczby lub zawierać dowolne znaki przestankowe (no, czasami poza cudzysłowem bądź apostrofem).

Wartości atrybutów XML ograniczone są cudzysłowem (pojedynczym lub podwójnym), ale w przeciwieństwie do HTML te cudzysłowy są obowiązkowe. Zwykle używane są cudzysłowy podwójne, ale czasami, jeśli wartość atrybutu taki cudzysłów ma zawierać, można do jego ograniczenia z kolei użyć cudzysłowu pojedynczego, na przykład:

```
<RURA SREDNICA='1"' DLUGOSC='10"'/>
```

Jeśli wartość atrybutu zawiera zarówno pojedynczy, jak i podwójny cudzysłów, żaden z nich nie mógłby być użyty w charakterze ogranicznika. W takiej sytuacji można użyć odwołań do encji – jednej, wybranej lub obu. Oto przykład:

```
<RAMKA DLUGOSC='8&apos;7&quot;' SZEROKOSC="10&apos;6&quot;"/>
```

Poprawnie sformułowane, samodzielne dokumenty XML

Choć możesz używać tylu znaczników, ilu dusza zapragnie, twoje dokumenty muszą być zgodne z pewnymi regułami, które określa się mianem *poprawnego sformułowania*. Jeśli dokument tych reguł nie spełnia, podczas próby jego czytania czy analizy zwykle pojawią się błędy.

Tak naprawdę sama specyfikacja XML zdecydowanie zabrania parserom XML próbować poprawiać i „rozumieć" dokumenty niepoprawnie sformułowane. Jedyne, co w takiej sytuacji może zrobić parser zgodny ze standardem, to zgłoszenie błędu, nie wolno mu natomiast tego błędu poprawić. Niedopuszczalne jest także pominięcie takiego błędnego oznakowania, po prostu należy błąd zgłosić i zakończyć swoje działanie.

> Celem tak restrykcyjnej polityki jest uniknięcie mnóstwa błędów, z którymi przeglądarki muszą sobie radzić, co wstrzymało rozwój HTML i uczyniły pisanie parserów tego języka zadaniem tak trudnym. Jako że przeglądarki sieciowe pozwalają używać nawet źle sformułowanego kodu HTML, projektanci stron nie wysilają się specjalnie, aby swoje HTML dostosować do wymagań standardu. Tak naprawdę nieraz zdarza się korzystanie z pewnych niedoróbek poszczególnych przeglądarek w celu osiągnięcia zamierzonego efektu. Aby prawidłowo obsłużyć ogromną ilość istniejących stron HTML, powstające przeglądarki muszą obsłużyć każdy szczegół realizowany we wszystkich przeglądarkach wcześniej istniejących. Użytkownicy po prostu zignorowaliby przeglądarki ściśle zgodne ze standardem HTML. Aby uniknąć tej przykrej sytuacji, od parserów XML wymaga się przetwarzania tylko i wyłącznie poprawnego kodu.

Aby dokument XML był poprawnie sformułowany, całe jego oznakowanie i wszystkie jego dane znakowe muszą być zgodne z opisanymi wcześniej w tym rozdziale wymaganiami. Co więcej, istnieje kilka dodatkowych reguł dotyczących zależności między znacznikami i danymi:

1. Każdy dokument zaczynaj deklaracją XML.
2. W przypadku niepustych elementów używaj znacznika początkowego i końcowego.

3. Kończ puste elementy stosując „/>”.
4. Jeden element musi całkowicie zawierać wszystkie inne.
5. Elementy nie mogą się przeplatać.
6. Umieszczaj wartości atrybutów w cudzysłowie.
7. Znaków < i & używaj tylko do otwierania znaczników i encji.
8. Używaj tylko pięciu encji predefiniowanych: `&`, `<`, `>`, `'` i `"`.

Tych osiem reguł musi być nieznacznie zmodyfikowanych w przypadku dokumentów z DTD; w tym wypadku są dodatkowe wymagania, zajmiemy się nimi w następnych rozdziałach. Obecnie przyjrzyjmy się tym podstawowym regułom dotyczącym dokumentów bez DTD.

DTD opisano w części drugiej.

Zasada 1.: Dokument musi zaczynać się deklaracją XML

W XML 1.0 deklaracja samodzielnego dokumentu wygląda następująco:

```
<?xml version="1.0" standalone="yes"?>
```

Jeśli deklaracja się pojawia w dokumencie, bezwzględnie musi być pierwszą rzeczą w pliku, gdyż procesor XML odczytuje pierwszych kilka bajtów pliku i porównuje je z różnymi postaciami napisu `<?xml` w celu określenia, jakiego zestawu znaków użyto (UTF-8, Unicode). Przed tym ciągiem nie powinno się absolutnie nic pojawić (no, może poza niewidocznym znacznikiem porządku bajtów), nawet spacje. Na przykład poniższy wiersz jest niedopuszczalny jako początek pliku XML, ma dodatkowe spacje (oznaczone tutaj jako `<SP>`):

```
<SP><SP><?xml version="1.0" standalone="yes"?>
```


UTF-8 i różne odmiany Unicode omówiono w rozdziale 7.

XML pozwala deklarację XML pominąć, ale zasadniczo praktyka ta nie jest zalecana. Czasami jednak jest to przydatne, na przykład pomijając tę deklarację możesz jeden poprawny dokument XML utworzyć z szeregu innych poprawnych dokumentów, którą to technikę omówimy dokładnie w rozdziale 9. Co więcej, pozwala to napisać poprawnie sformułowane dokumenty HTML, co omówimy dalej w tym rozdziale.

Zasada 2.: W przypadku niepustych elementów używaj znacznika początkowego i końcowego

Przeglądarki sieciowe są względnie wyrozumiałe dla twórców zapominających o końcowych znacznikach elementów HTML. Jeśli na przykład w dokumencie znajdzie się znacznik `<B>`, ale zabraknie odpowiadającego mu `</B>`, cały tekst dokumentu za tym znacznikiem zostanie pogrubiony. Co ważne, cały dokument i tak zostanie wyświetlony.

XML nie jest tak wyrozumiały. Każdy znacznik początkowy musi mieć odpowiadający mu znacznik końcowy. Jeśli w dokumencie jakiś znacznik pozostanie niedomknięty, przeglądarka czy parser po prostu zgłosi błąd i samego dokumentu nie pokaże w żaden sposób.

Zasada 3.: Kończ puste elementy „/>”

W HTML elementy nie zawierające danych, takie jak `<BR>`, `<HR>` i `<IMG>`, nie wymagają zamknięcia. Jednak w XML puste elementy muszą mieć znacznik zamknięty `/>`, a nie `>`. Na przykład odpowiednikami wymienionych znaczników w XML będą `<BR/>`, `<HR/>` i `<IMG/>`.

Istniejące obecnie przeglądarki sieciowe z takimi znacznikami postępują różnie. Jeśli chcesz zachować zgodność z poprzednimi wersjami, możesz użyć zwykłych znaczników zamykających i między znacznikiem otwierającym a zamykającym nie umieszczać żadnej treści, na przykład:

```
<BR></BR>
<HR></HR>
<IMG></IMG>
```

Nawet w tym przypadku jednak przeglądarka Netscape będzie miała kłopoty z `<BR></BR>` (oba znaczniki zostaną zinterpretowane jako nakaz skończenia wiersza, a nie tylko pierwszy z nich), więc nie zawsze praktyczne jest umieszczanie poprawnie sformułowanych znaczników w HTML.

Zasada 4.: Jeden element musi całkowicie zawierać wszystkie inne

Dokument XML ma element główny, który całkowicie zawiera wszystkie inne elementy dokumentu. Czasami mówimy w tym przypadku o elemencie dokumentu. Jeśli element główny nie jest pusty (co jest prawie zawsze prawdą), musi być ograniczony znacznikami początkowym i końcowym. Na przykład w poniższym przykładzie elementem głównym jest element `POZDROWIENIE`:

```
<?xml version="1.0" standalone="yes"?>
<POZDROWIENIE>
  Hello XML!
</POZDROWIENIE>
```

Deklaracja XML nie jest elementem, jest to instrukcja przetwarzania, więc nie musi być umieszczona w elemencie głównym. Podobnie inne dane nie będące elementami, DTD i komentarze, nie muszą być zawarte w elemencie głównym.

Zasada 5.: Elementy nie mogą się przeplatać

Elementy mogą zawierać (i bardzo często zawierają) inne elementy, jednak nie mogą na siebie zachodzić. Jeśli dany element zawiera znacznik początkowy innego elementu, musi także zawierać odpowiadający mu znacznik końcowy. Podobnie, element nie może zawierać elementu końcowego, jeśli nie zawiera odpowiadającego mu znacznika początkowego. Poniższy kod jest w XML dopuszczalny:

```
<PRE><KOD>n = n + 1;</KOD></PRE>
```

Z kolei poniższy fragment jest niedopuszczalny, gdyż znacznik kończący `PRE` znajduje się przed końcowym znacznikiem `KOD`:

```
<PRE><KOD>n = n + 1;</PRE></KOD>
```

Większość przeglądarek HTML z taką konstrukcją poradzi sobie bez problemu, natomiast przeglądarki XML zgłoszą w takim wypadku błąd.

Oczywiście elementy puste mogą pojawiać się gdziekolwiek, na przykład:

```
<DRAMATURDZY>Oscar Wilde<HR/>Joe Orton</DRAMATURDZY>
```

Omawiana zasada w połączeniu z zasadą 4 wymaga, aby wszystkie elementy nie będące elementem głównym zawarte były w jednym takim elemencie, jest „najmniejszym" elementem je zawierającym – ten element bezpośrednio nadrzędny nazywamy *rodzicem* omawianego elementu nie głównego. Z kolei element zawarty to *dziecko* owego rodzica. Zatem każdy element, oprócz głównego, ma jednego rodzica, może mieć natomiast dowolnie wiele elementów dzieci, może też nie mieć ich wcale.

Rozważ poniższy przykład z wydruku 6.1. Element główny to `DOKUMENT`. Zawiera dwa elementy dzieci `STAN`. Pierwszy element `STAN` zawiera czworo dzieci: `NAZWA`, `DRZEWO`, `KWIAT` i `STOLICA`. Drugi element `STAN` zawiera tylko troje dzieci: `NAZWA`, `DRZEWO` i `STOLICA`. Każdy z elementów dzieci zawiera tylko dane znakowe, nie ma już dalszych dzieci.

Wydruk 6.1. *Rodzice i dzieci*

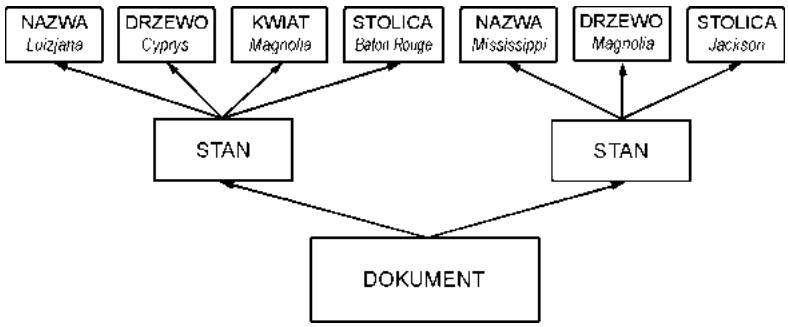
```
<?xml version="1.0" standalone="yes"?>
<DOKUMENT>
  <STAN>
    <NAZWA>Luizjana</NAZWA>
    <DRZEWO>Cyprys</DRZEWO>
    <KWIAT>Magnolia</KWIAT>
    <STOLICA>Baton Rouge</STOLICA>
  </STAN>
```

```
  <STAN>
    <NAZWA>Mississippi</NAZWA>
    <DRZEWO>Magnolia</DRZEWO>
    <STOLICA>Jackson</STOLICA>
  </STAN>
</DOKUMENT>
```

Z punktu widzenia programisty oznacza to, że dokument XML ma postać drzewa. Na rysunku 6.1 pokazano drzewiastą strukturę dokumentu z wydruku 6.1, wyraźnie też widać, skąd nazwa „drzewo". Zaczynamy od elementu głównego na dole i stopniowo rozgałęziamy, aż po liście, które już nie mają elementów potomnych (dzieci).

Struktura drzewa jest łatwa do analizy programowej, choć dla ciebie, jako autora dokumentów, ma to akurat niewielkie znaczenie.

Rysunek 6.1. *Struktura drzewiasta z wydruku 6.1*

Drzewa zwykle rysuje się od góry do dołu, tutaj zrobiliśmy odwrotnie. Dzięki temu nasz obrazek bardziej przypomina prawdziwe drzewo, nie ma to jednak żadnego wpływu na samą strukturę.

Zasada 6.: Umieszczaj wartości atrybutów w cudzysłowie

XML wymaga, aby wszystkie wartości atrybutów były ujęte w cudzysłowy, niezależnie od tego, czy zawierają białe znaki, czy też nie, na przykład:

```
<A HREF="http://metalab.unc.edu/xml/">
```


W HTML nie jest to prawdą; na przykład HTML pozwala używać atrybutów bez ujmowania ich w cudzysłów. Wobec tego poniższy przykład opisuje prawidłowy w HTML znacznik <A>:

```
<A HREF=http://metalab.unc.edu/xml/>
```

Jedynym ograniczeniem jest to, że wartość atrybutu nie może zawierać żadnych spacji.

Jeśli wartość atrybutu sama zawiera podwójny cudzysłów, możesz tę wartość ująć w cudzysłów pojedynczy, na przykład:

```
<IMG SRC="sistinechapel.jpg"
     alt='I rzekł Bóg: "Niech się stanie światłość",
          i stała się światłość'/>
```

Jeśli wartość atrybutu zawiera cudzysłowy pojedyncze i podwójne, możesz użyć odwołań do encji `'` dla cudzysłowu pojedynczego (apostrof) i `"` dla cudzysłowu podwójnego, na przykład:

```
<PARAM nazwa="zdanie" wartosc="cudzysłów pojedynczy to &apos;,
       podwójny to &quot;">
```

Zasada 7.: Znaków < i & używaj tylko do otwierania znaczników i encji

XML zakłada, że każdy otwierający nawias kątowy (czyli znak mniejszości) zaczyna znacznik, a każdy znak & zaczyna odwołanie się do encji (często jest to prawda także w przypadku HTML, ale jeśli średnik pominiesz w HTML, to przeglądarka sama się go domyśli). Rozważmy na przykład poniższy kod:

```
<H1>Firma Meyer & Meyer</H1>
```

Przeglądarka sieciowa rzecz prawdopodobnie poprawnie wyświetli kod, ale w celu zapewnienia maksymalnego bezpieczeństwa zamiast znaku & powinieneś użyć odwołania do odpowiedniej encji:

```
<H1>Firma Meyer &amp; Meyer</H1>
```

Podobnie ma się z otwierającym nawiasem kątowym. Rozważ poniższy typowy fragment kodu języka Java:

```
<KOD> for (int i = 0; i <= args.length; i++ ) { </KOD>
```

Zarówno w XML, jak i w HTML, znak < w <= uznany zostanie za początek znacznika. Znacznik ciągnie się aż do najbliższego znaku >, zatem powyższy wiersz zostanie zinterpretowany jako

```
for (int i = 0; i
```

zamiast jako

```
for (int i = 0; i <= args.length; i++ ) {
```

Jednak `= args.length; i++ ) {` zinterpretowane zostanie jako część nierozpoznanego znacznika.

Zarówno w HTML, jak i w XML, znak mniejszości zapisać można jako `<`, na przykład:

```
<KOD> for (int i = 0; i &lt;= args.length; i++ ) { </KOD>
```

Poprawnie sformułowany XML wymaga, aby `&` zapisywać jako `&` i < jako `<`, aby uniknąć interpretowania ich jako znaczników lub odwołań do encji.

Zasada 8.: Używaj tylko pięciu encji predefiniowanych

Zapewne szereg odwołań do encji znasz z HTML, na przykład `©` wstawia znak ochrony praw autorskich ©, ® wstawiam symbol zastrzeżenia znaku ®. W przeciwieństwie do tego, w XML można użyć tylko pięciu encji wyliczonych wcześniej, wszystkie inne trzeba najpierw zadeklarować w DTD.

O DTD jeszcze nic nie wiesz. Jeśli gdziekolwiek w twoim dokumencie pojawi się znak &, zaraz po nim powinien następować jeden z napisów: `amp;`, `lt;`, `gt;`, `apos;` lub `quot;`. Wszystkie inne sposoby użycia są pogwałceniem poprawności sformułowania.

W rozdziale 9. nauczysz się, jak DTD umożliwia definiowanie nowych encji w celu odwoływania się do poszczególnych symboli lub fragmentów tekstu traktowanych jako szablony.

Poprawnie sformułowane HTML

XML możesz ćwiczyć, jeszcze zanim przeglądarki zaczną go bezpośrednio obsługiwać – wystarczy, że będziesz pisał poprawnie sformułowany kod HTML. Oznacza to, że HTML jest zgodny z wymaganiami XML, tyle że używa swoich specyficznych znaczników. Poprawnie sformułowany HTML jest znacznie czytelniejszy od niechlujnego HTML, tworzonego przez większość ludzi za pomocą narzędzi typu FrontPage. Łatwiej też takie dokumenty automatycznie przetwarzać, a wyszukiwarki lepiej je rozumieją. Dokumenty są po prostu porządniejsze, zmniejsza się też prawdopodobieństwo, że przy jakiejś zmianie wszystko się „posypie". Zmniejsza się też ryzyko, że wszystko będzie się zmieniać przy zmianie przeglądarki lub platformy. Co więcej, prawidłowo sformułowane dokumenty HTML mogą być przetwarzane narzędziami XML, a będą one i tak czytelne dla starszych przeglądarek, nie obsługujących XML.

Problemy z istniejącymi stronami sieciowymi

Na prawdziwych stronach sieciowych panuje wyjątkowy bałagan. Znaczniki nie są zamykane, elementy się przeplatają, używane są bezpośrednio znaki mniejszości, na końcu encji pomijane są średniki. Tego typu strony formalnie są niepoprawne, ale większość przeglądarek i tak je obsługuje. Jednak jeśli twoje strony będą bardziej poprawne, to będą się szybciej wyświetlać i łatwiej będzie je utrzymać oraz rozwiązywać pojawiające się problemy.

Oto zestaw typowych problemów dotyczących stron Sieci:

1. Brak znaczników końcowych (nie domknięte elementy).
2. Znaczniki końcowe bez znaczników początkowych.
3. Elementy na siebie zachodzą.

4. Wartości atrybutów nie ujęte w cudzysłowy.
5. Bezpośrednio wpisywane znaki <, >, & i ".
6. Brak elementu głównego.
7. Różna wielkość liter w znaczniku początkowym i końcowym.

Kolejność powyższych punktów z grubsza wyznacza, na ile poszczególne zagadnienia są istotne. Szczegóły zmieniają się w zależności od tego, o jaki znacznik chodzi. Na przykład brak znacznika końcowego <STRONG> spowoduje wyróżnienie (pogrubienie) wszystkich dalszych elementów, natomiast brak znacznika końcowego <LI> czy <P> w ogóle nie stanowi problemu.
Niektóre reguły z kolei dotyczą jedynie dokumentów XML, w przypadku zastosowania ich do stron HTML mogą wystąpić problemy. Są to:

1. Każdy dokument zaczynaj deklaracją XML.
2. Kończ puste elementy stosując „/>".
3. Używaj tylko pięciu encji predefiniowanych: &, <, >, ' i ".

Rozwiązanie wszystkich tych problemów nie jest skomplikowane, jest jednak kilka pułapek czyhających na nieostrożnych. Przyjrzyjmy się temu dokładniej.

Zamykaj wszystkie znaczniki początkowe

Każdy element z jakąkolwiek zawartością, czy to tekstem, czy elementami potomnymi, powinien mieć znacznik początkowy i znacznik końcowy. HTML nie przestrzega tego tak bezwzględnie. Na przykład znaczniki <P>, <DT>, <DD> i <LI> często używane są pojedynczo. Jednak robiąc tak polegamy na tym, że przeglądarka prawidłowo odgadnie położenie końca takiego elementu, natomiast przeglądarki nie zawsze są w stanie dobrze zinterpretować zamiary bądź oczekiwania autora strony. Wobec tego najlepiej zamykać elementy.

Największa zmiana, jaką będziesz musiał zrobić, to myślenie o elemencie <P> jako o swojego rodzaju pojemniku, a nie jako o zwykłym znaku rozpoczęcia nowego akapitu. Na przykład dawniej tworząc stronę o historii najnowszej, przemówienie Władysława Gomułki na wiecu ludności Warszawy z października 1956 roku oznakowałbyś mniej więcej tak:

```
Towarzysze! Obywatele! Ludu Pracujący Stolicy!
<P>
Witam Was w imieniu Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej
Partii Robotniczej, który na swoim ostatnim plenarnym posiedzeniu
oddał ster partii w ręce nowego kierownictwa.
<P>
W ciągu ubiegłych lat nagromadziło się w życiu Polski wiele zła,
nieprawości i bolesnych rozczarowań. Idee socjalizmu, przeniknięte
duchem wolności człowieka i poszanowania praw obywatela, w praktyce
uległy głębokim wypaczeniom. Słowa nie znajdowały pokrycia w
rzeczywistości. Ciężki trud klasy robotniczej i całego narodu nie
dawał oczekiwanych owoców.
```

```
<P>
VIII Plenum KC naszej partii dokonało historycznego zwrotu.
Stworzyło ono nowy okres naszej pracy, nowy okres w dziejach
budownictwa socjalistycznego w Polsce, w dziejach narodu.
<P>
```

Poprawne sformułowanie z kolei wymaga użycia następującego oznakowania:

```
<P>
Towarzysze! Obywatele! Ludu Pracujący Stolicy!
</P>
<P>
Witam Was w imieniu Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej
Partii Robotniczej, który na swoim ostatnim plenarnym posiedzeniu
oddał ster partii w ręce nowego kierownictwa.
</P>
<P>
W ciągu ubiegłych lat nagromadziło się w życiu Polski wiele zła,
nieprawości i bolesnych rozczarowań. Idee socjalizmu, przeniknięte
duchem wolności człowieka i poszanowania praw obywatela, w praktyce
uległy głębokim wypaczeniom. Słowa nie znajdowały pokrycia w
rzeczywistości. Ciężki trud klasy robotniczej i całego narodu nie
dawał oczekiwanych owoców.
</P>
<P>
VIII Plenum KC naszej partii dokonało historycznego zwrotu.
Stworzyło ono nowy okres naszej pracy, nowy okres w dziejach
budownictwa socjalistycznego w Polsce, w dziejach narodu.
</P>
```

Prawdopodobnie nauczono cię myśleć o `<P>` jako o końcu akapitu. Teraz musisz myśleć o nim jako o początku akapitu. Daje ci to jednak pewne dodatkowe korzyści, na przykład łatwo możesz akapitowi przypisać szereg dodatkowych atrybutów formatowania; oto początek powyższego tekstu już nieco sformatowany:

```
<center>
<p><h2>dokumenty po VIII Plenum KC PZPR (19-21 X 1956r.)</h2>

<p><h1>Przemówienie Władysława Gomułki na wiecu ludności
Warszawy</h1>

<p>[Październik 1956 roku]
<p><b>Towarzysze! Obywatele! Ludu Pracujący Stolicy!</b>
<p>Witam Was w imieniu Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej
Partii Robotniczej, który na swoim ostatnim plenarnym posiedzeniu
oddał ster partii w ręce nowego kierownictwa.
</center>
```

Oto ten sam tekst, ale tym razem już poprawnie sformułowany. Atrybut `align` zastępuje teraz wyklinany znacznik `center`, natomiast atrybut stylu CSS zastępuje znacznik `<b>`.

```
<h2 align="center">dokumenty po VIII Plenum KC PZPR
(19-21 X 1956r.)</h2>

<h1 align="center">Przemówienie Władysława Gomułki na wiecu ludności
Warszawy</h1>
```

```
<p align="center">[Październik 1956 roku]</p>
<p align="center" style="font-weight:bold">Towarzysze! Obywatele!
Ludu Pracujący Stolicy!</p>
<p align="center">Witam Was w imieniu Komitetu Centralnego Polskiej
Zjednoczonej Partii Robotniczej, który na swoim ostatnim plenarnym
posiedzeniu oddał ster partii w ręce nowego kierownictwa.</p>
```

Usuwaj osamotnione znaczniki końcowe, nie pozwól elementom na siebie zachodzić

Podczas edytowania nieraz zdarza się, że usuwasz znacznik początkowy i zapominasz usunąć odpowiadający mu znacznik końcowy. W HTML takie osierocone znaczniki, jak `</STRONG>` czy `</TD>` raczej nie powodują żadnych problemów. Jednak przez nie plik jest dłuższy niż być musi, wolniej się ładuje i może sprawić kłopoty ludziom i narzędziom analizującym go i edytującym. Wobec tego zawsze powinieneś się upewnić, że znaczniki końcowe odpowiadają znacznikom początkowym.

Częściej jednak zdarza się, że z powodu dodatkowego znacznika końcowego inne znaczniki zaczynają się przeplatać. W większości wypadków tego typu błędy łatwo jest naprawić, rozważmy następujący, typowy błąd:

```
<B><I>Ten tekst jest pisany pogrubioną kursywą.</B></I>
```

Jako że element `I` zaczyna się wewnątrz elementu `B`, powinien się też wewnątrz niego skończyć. W tym wypadku wystarczy, że zmienisz kolejność tych elementów:

```
<I><B>Ten tekst jest pisany pogrubioną kursywą.</B></I>
```

Czasami możesz mieć poważniejszy problem, spójrz na fragment strony Białego Domu (*http://www.whitehouse.gov/*) z 4 października 1998 roku. Niepoprawne znaczniki wyróżniłem pogrubiłem.

```
<TD valign=TOP width=85>
<FONT size=+1>
<A HREF="/WH/New"><img border=0 src="/WH/images/pin_calendar.gif"
align=LEFT height=50 width=75 hspace=5 vspace=5</A><br> </TD>
<TD valign=TOP width=225>
<A HREF="/WH/New"><B>What's New:</B></A><br>
</FONT>
What's happening at the White <nobr>House - </nobr><br>
 <font size=2><b>
<!-- New Begin -->
<a href="/WH/New/html/19981104-12244.html">Remarks Of The President
Regarding Social Security</a>
<BR>
<!-- New End -->
 </font>
</b>
</TD>
```

W tym przykładzie element `<FONT size=+1>` zaczyna się w pierwszym elemencie `<TD valign=TOP width=85>`, ale wychodzi poza ten element, aby się skończyć w `<TD valign=TOP width=225>`. Prawidłowe rozwiązanie polega na zamknięciu

elementu FONT przed pierwszym znacznikiem zamykającym </TD>, a później dodanie kolejnego <FONT size=+1> zaraz po otwarciu kolejnego elementu TD, jak to pokazano poniżej:

```
<TD valign=TOP width=85>
<FONT size=+1>
<A HREF="/WH/New"><img border=0 src="/WH/images/pin_calendar.gif"
align=LEFT height=50 width=75 hspace=5 vspace=5</A><br>
</FONT></TD>
<TD valign=TOP width=225>
<FONT size=+1>
<A HREF="/WH/New"><B>What's New:</B></A><br>
</FONT>
What's happening at the White <nobr>House - </nobr><br>
 <font size=2><b>
<!-- New Begin -->
<a href="/WH/New/html/19981104-12244.html">Remarks Of The President
Regarding Social Security</a>
<BR>
<!-- New End -->
 </font>
</b>
</TD>
```

Wszystkie atrybuty ujmuj w cudzysłów

Atrybuty HTML muszą być ujęte w cudzysłów tylko wtedy, gdy zawierają białe znaki. Nic jednak nie zaszkodzi, jeśli będziesz stosował je zawsze. Co więcej, przyda się to w przyszłości, jeśli zdecydujesz się zmieniać wartość atrybutu na coś, co będzie zawierało na przykład spacje. Później łatwo jest zapomnieć o cudzysłowie, szczególnie jeśli jest to na przykład atrybut ALT znacznika <IMG>, gdyż błędne sformułowanie tego znacznika nie będzie w przeglądarce zbytnio widoczne.

Rozważmy na przykład następujący znacznik <IMG>:

```
<IMG SRC=cup.gif WIDTH=89 HEIGHT=67 ALT=Cup>
```

Należy go zmienić następująco:

```
<IMG SRC="cup.gif" WIDTH="89" HEIGHT="67" ALT="Cup">
```

Cytuj znaki <, > i &

HTML jest bardziej wyrozumiały niż XML, jeśli chodzi o używanie znaków mniejszości i &. Jednak nawet w czystym HTML znaki te mogą sprawić kłopoty, szczególnie jeśli zaraz za nimi występuje jakiś inny znak. Na przykład rozważ adres poczty elektronicznej w takiej postaci, w jakiej kopiowany jest z sekcji From: programu Eudora:

```
Elliotte Rusty Harold <elharo@metalab.unc.edu>
```

Po przeanalizowaniu tego przez parser XML otrzymamy:

```
Elliotte Rusty Harold
```

Tak więc sam adres `<elharo@metalab.unc.edu>` zostanie przypadkowo ukryty przez nawiasy kątowe. Za każdym razem, kiedy chcesz umieścić bezpośrednio znak mniejszości lub & w HTML, powinieneś używać encji `<` i `&`. Poprawnie zapisany powyższy kod powinien więc wyglądać następująco:

```
Elliotte Rusty Harold &lt;elharo@metalab.unc.edu&gt;
```

Mniejsze jest prawdopodobieństwo, że napotkasz problemy w przypadku znaku większości. Problemy mogą pojawić się tylko wtedy, gdy znak ten pojawi się w nie domkniętym znaczniku. Jednak w dokumencie takie znaczniki mogą się pojawiać, wtedy znajdujący się w pobliżu znak większości może je niepoprawnie zakończyć. Na przykład rozważmy następujący fragment kodu Java:

```
for (int i=0;i<10;i++) {
  for (int j=20;j>10;j-) {
```

Kod ten prawdopodobnie zostanie zinterpretowany następująco:

```
for (int i=0;i10;j-) {
```

Jeśli są to tylko dwa takie wiersze w stuliniowym programie, jest duże prawdopodobieństwo, że ten błąd przegapisz. Z drugiej strony, jeśli znak większości zostanie zacytowany, znak mniejszości zakryje całe zakończenie programu i błąd będzie łatwiej wykryć.

Używaj elementu głównego

Elementem głównym w dokumencie HTML powinno być `html`. Większość przeglądarek jednak brak tego elementu wybaczy. Tym niemniej jednak zdecydowanie lepiej użyć jako pierwszego znacznika `<html>` i jako ostatniego `</html>`. Jeśli przed `<html>` lub za `</html>` pojawi się jakiś tekst lub dodatkowe znaczniki, przenieś je do wewnątrz elementu `html`.

Powszechną praktyką jest na przykład pomijanie kończącego `</html>` za dokumentem. Ja zawsze zaczynam pisanie dokumentów HTML od wstawienia obu opisywanych znaczników, nie odkładam tego na koniec, bo mogę zapomnieć.

Do wpisywania znaczników używaj stałej wielkości liter

W HTML wielkość liter nie ma znaczenia, w przeciwieństwie do XML. Zalecam wybrać jedną wielkość liter i już dalej w całym dokumencie się jej trzymać. Zwykle wybieram małe litery, gdyż są one łatwiejsze do wpisywania. Co więcej, W3C podczas ponownego tworzenia specyfikacji HTML jako aplikacji XML użyło takiej właśnie konwencji.

W rozdziale 20. zajmiemy się szczegółowo specyfikacją HTML jako aplikacji XML. Na razie jednak będziemy musieli zaczekać z dalszym badaniem, gdyż wymaga to użycia kilku technik XML, które poznasz dopiero później.

Zamykaj puste znaczniki stosując />

Puste znaczniki to przekleństwo dla tych, którzy chcą konwertować HTML na poprawnie sformułowane dokumenty XML. HTML formalnie nie dopuszcza używania składni `<element/>` do opisywania elementów pustych. Możesz bez problemu zmienić `<br>` na `<br/>`, `<hr>` na `<hr/>`, `<img>` na `<img/>` i tak dalej. Jednak zagadką pozostanie, czy używana akurat przeglądarka zechce taki znacznik poprawnie zinterpretować, czy nie.

> Nie myl elementów naprawdę pustych, takich jak <br>, <hr> czy <img> z elementami, które mają zawartość, ale często pojawia się jedynie ich znacznik początkowy, jak <p>, <li>, <dt> i <dd>.

Rozwiązaniem najprostszym, a przy tym jedynym dopuszczonym przez specyfikację XML, jest zamiana pustych znaczników na pary znacznika otwierający/zamykający bez zawartości. Przeglądarka powinna znacznik końcowy, jako nieznany, po prostu zignorować. Spójrz na następujący przykład:

```
<br></br>
<hr></hr>
<IMG SRC="cup.gif" WIDTH="89" HEIGHT="67" ALT="Cup"></IMG>
```

Wydaje się, że rzecz działa poprawnie, poza jednym, acz znaczącym wyjątkiem: w Netscape 4.5 i poprzednich `</br>` traktowane jest tak samo, jak `<br>`, zatem pojawiają się dwa znaczniki nakazujące zakończenie wiersza, co wizualnie daje wynik podobny do nowego akapitu. Co więcej, Netscape całkowicie ignoruje `<br/>`. Strony wyświetlane w starych przeglądarkach nie mogą zatem używać ani konstrukcji `<br></br>`, ani `<br/>`. W praktyce, w przeglądarkach i w XML działa jedynie

```
<br />
```

Zwróć uwagę na spację między `<br` a `/>`. Tak naprawdę nie wiem, czemu to działa, skoro nie działają wersje bardziej naturalne. Jest to jedyne, co mogę Ci zaproponować, jeśli naprawdę zależy ci na poprawnie sformułowanym HTML.

Używaj tylko encji &, <, >, ' oraz "

Na wielu stronach użycie jakichkolwiek encji poza wymienionymi w nagłówku jest zbędne. Jednak w HTML 4.0 zdefiniowano więcej encji, w tym:

- `™` – znak handlowy (™)
- `©` – symbol ochrony praw autorskich (©)
- `∞` – symbol nieskończoności (∞)
- `π` – grecka mała litera pi (π)

Istnieją jeszcze setki innych encji, jednak używanie zbyt wielu z nich uczyni twój dokument źle sformułowanym. Prawdziwym rozwiązaniem tego problemu jest użycie DTD. Użycie DTD do encji omówione zostanie w rozdziale 9n, a na razie podamy kilka rozwiązań tymczasowych.

Najprostsza metoda to pisanie dokumentu za pomocą takiego zestawu znaków, który zawiera wszystkie potrzebne symbole, a następnie podanie tego zestawu w dyrektywie <META>. Aby na przykład nakazać użycie do wyświetlania dokumentu zestawu UTF-8 (zestaw ten omówimy w rozdziale 7., zawiera on wszystkie znaki, jakich możesz potrzebować), należy użyć w nagłówku dokumentu (HEAD) następującej postaci dyrektywy META:

```
<META http-equiv="Content-Type"
      content="text/html; charset=UTF-8">
```

Z drugiej strony, możesz po prostu nakazać swojemu serwerowi sieciowemu generować odpowiedni nagłówek typu, choć zwykle łatwiej jest użyć znacznika <META>.

```
Content-Type: text/html; charset=UTF-8
```

Problem w tym wypadku polega na tym, że wiele przeglądarek może nie być w stanie prawidłowo wyświetlać zestawu znaków UTF-8. To samo dotyczy także większości zestawów znaków, które zawierają różne znaki specjalne.

HTML 4.0 obsługuje encje znakowe dokładnie tak samo, jak XML, czyli każdy znak możesz zastąpić ciągiem &# i dalej dziesiętnym lub szesnastkowym kodem tego znaku w Unicode, na przykład:

- ™ – znak handlowy (™)
- © – symbol ochrony praw autorskich (©)
- ∞ – symbol nieskończoności (∞)
- π – grecka mała litera pi (π)

HTML 3.2 oficjalnie obsługuje jedynie odwołania do znaków o kodach od 0 do 255 (ISO Latin-1), ale wersja 4.0 i nowsze wersje Netscape Navigatora i Internet Explorera rozpoznają znacznie szerszy zestaw znaków Unicode.

Jeśli naprawdę bardzo zależy ci na poprawnie sformułowanym kodzie XML zgodnym wstecz z HTML, możesz odpowiednie znaki wstawić jako elementy graficzne typu inline (włączane w wiersz), na przykład:

- <img src="tm.gif" width="12" height="12" alt="TM"></img> – znak handlowy (™)
- <img src="copyright.gif" width="12" height="12" alt="(C)"></img> – symbol ochrony praw autorskich (©)
- <img src="infinity.gif" width="12" height="12" alt="(nieskończoność)"></img> – symbol nieskończoności (∞)
- <img src=pi.gif" width="12" height="12" alt="liczba pi)"></img> – grecka mała litera pi (π)

Praktycznie takiej metody jednak nie polecam. Poprawność sformułowania nie jest w HTML tak ważna, aby usprawiedliwiać dodatkowe ładowanie i wyświetlanie tego typu obrazków.

Deklaracja XML

Dokumenty HTML nie potrzebują deklaracji XML, mogą jednak ją mieć. Przeglądarki po prostu zignorują nieznane sobie znaczniki. Z ich punktu widzenia poniższy wiersz to po prostu kolejny, nieznany znacznik:

```
<?xml version="1.0" standalone="yes"?>
```

Jako że przeglądarki nie rozumiejące XML nie rozumieją także znacznika `<?xml?>`, bez dyskusji zignorują go. Przeglądarki z kolei rozumiejące XML taki dokument zinterpretują jako poprawnie sformułowany dokument XML i jako taki będą go traktować.

Niestety, przeglądarki nie w pełni rozumiejące XML mają z taką składnią problemy. W szczególności Internet Explorer 4.0 w wersji dla komputera Mac potraktuje to jako żądanie załadowania pliku, a nie wyświetlenia go (nie dotyczy to Netscape Navigatora ani innych wersji IE). Wobec tego osobiście usunąłem deklarację XML ze swoich stron.

Postępuj zgodnie z zasadami

Nie jest specjalnie trudno pisać poprawnie sformułowane dokumenty XML, zgodne z opisanymi w tym rozdziale zasadami. Jednak przeglądarki XML są znacznie mniej wyrozumiałe niż przeglądarki HTML, więc musisz być uważny.

Jeśli naruszysz zasady poprawnego sformułowania, parsery i przeglądarki XML zgłoszą błąd składniowy. Wobec tego proces pisania kodu XML może być trochę podobny do pisania w jakimś języku programowania: najpierw piszesz, później kompilujesz i jeśli kompilacja się nie powiedzie, sprawdzasz znalezione błędy i poprawiasz je.

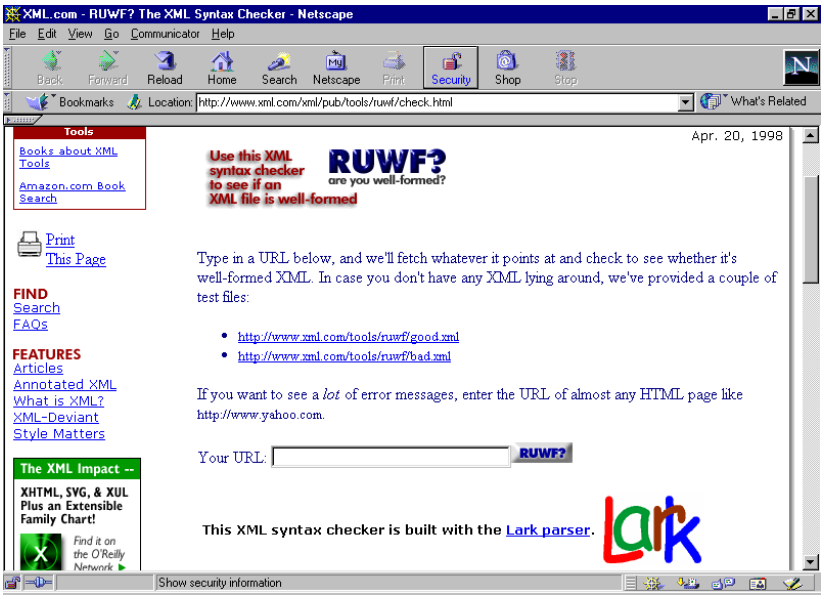
W zasadzie jest to proces iteracyjny, w którym przechodzisz przez kolejne cykle edycji i kompilacji, zanim uzyskasz gotowy dokument. Mimo to ręczne pisanie XML jest znacznie prostsze od pisania kodu języka C czy Java, a kiedy nabędziesz nieco praktyki, będziesz otrzymywał naprawdę niewiele błędów i kod XML będziesz w stanie pisać niemalże tak szybko, jak szybko potrafisz pisać na klawiaturze.

Narzędzia do czyszczenia kodu HTML

Istnieje kilka narzędzi, które pomogą ci oczyścić swoje strony, a najbardziej godnymi uwagi są RUWF z XML.COM i HTML Tidy od Dave'a Raggetta z W3C.

RUWF

Każde narzędzie sprawdzające poprawność sformułowania dokumentów XML może też sprawdzić pod tym samym względem dokumenty HTML. Jednym z najłatwiejszych w użyciu narzędzi jest RUWF z XML.COM. Na rysunku 6.2 pokazano ekran główny tego testera. Po prostu podajesz adres URL strony, którą chcesz sprawdzać, a RUWF zwróci ci stronę z tuzinami komunikatów o błędach.

Rysunek 6.2. *Kontroler poprawności sformułowania RUWF*

Oto pierwszy zestaw błędów, jakie RUWF znalazł na stronie domowej Białego Domu. Większość z nich dotyczy błędnie sformułowanego XML, które jednak w HTML jest dopuszczalne (choć nie należy do dobrego stylu programowania). Jednak co najmniej jeden z błędów („Line 55, column 30: Encountered </FONT> with not start-tag.") stanowi problem tak dla XML, jak i HTLM.

```
Line 28, column 7: Encountered </HEAD> expected </META>
...assumed </META> ...assumed </META> ...assumed </META>
...assumed </META>
Line 36, column 12, character '0': after AttrName= in start-tag
Line 37, column 12, character '0': after AttrName= in start-tag
Line 38, column 12, character '0': after AttrName= in start-tag
Line 40, column 12, character '0': after AttrName= in start-tag
Line 41, column 10, character 'A': after AttrName= in start-tag
Line 42, column 12, character '0': after AttrName= in start-tag
Line 43, column 14: Encountered </CENTER> expected </br>
...assumed </br> ...assumed </br>
Line 51, column 11, character '+': after AttrName= in start-tag
Line 52, column 51, character '0': after AttrName= in start-tag
Line 54, column 57: after &
Line 55, column 30: Encoutnered </FONT> with not start-tag.
Line 57, column 10, character 'A': after AttrName= in start-tag
Line 59, column 15, character '+': after AttrName= in start-tag
```

HTML Tidy

Kiedy już problemy zidentyfikowałeś, czas je naprawić. Wiele typowych problemów, na przykład wstawianie wartości atrybutów w cudzysłów, można rozwiązać automatycznie. Najwygodniejszym narzędziem do robienia tego jest program HTML Tidy Dave'a Raggetta działający w trybie wiersza poleceń. Tidy to program działający w trybie tekstowym napisany w ANSI C, dzięki czemu można go kompilować i uruchamiać na większości platform, w tym Windows, Unix, BeOS i Mac.

Tidy znajduje się na załączonej płycie CD w katalogu *utilities/tidy*. Załączono binaria dla Windows NT i BeOS, umieszczono także przenośny kod źródłowy na wszystkie platformy. Najnowszą wersję tego programu znajdziesz pod adresem *http://www.w3.org/People/Raggett/tidy/*.

Tidy czyści pliki HTML na kilka sposobów, z których nie wszystkie zgodne są z zasadami poprawności XML. Taka naprawdę domyślnie Tidy usuwa wszystkie zbędne dla HTML (ale nie dla XML) znaczniki końcowe, jak `</LI>`, robi też szereg innych rzeczy, które psują poprawność sformułowania. Możesz jednak użyć przełącznika `-asxml` nakazującego dawać wyniki w postaci poprawnie sformułowanego XML. Aby na przykład przerobić plik *index.html* na poprawnie sformułowany XML, w oknie poleceń DOS wpisz:

```
C:\> tidy -m -asxml index.html
```

Flaga `-m` nakazuje robić konwersję przetwarzanego pliku. Flaga `-asxml` nakazuje dać wyniki zgodne ze standardem języka XML.

Podsumowanie

W tym rozdziale dowiedziałeś się, jak tworzyć poprawnie sformułowane XML. W szczególności dowiedziałeś się, że:

- Dokumenty XML to ciągi znaków spełniające pewne kryteria poprawności sformułowania.
- Tekst dokumentów XML dzieli się na dane znakowe i znaczniki.
- Komentarze pozwalają dokumentować kod. Możesz też użyć komentarzy do czasowego wyłączenia pewnych, jeszcze nie gotowych sekcji dokumentu.
- Użycie encji pozwala ci wstawić do dokumentu takie znaki, jak <, >, &, " i '.
- Sekcje CDATA są użyteczne do wstawiania tekstu zawierającego mnóstwo znaków <, > i &.
- Znacznik to wszystko, co zaczyna się od < i kończy >, a nie znajduje się w sekcji CDATA.
- Znaczniki początkowe i znaczniki elementów pustych mogą zawierać atrybuty, które opisują elementy.
- Dokumenty HTML mogą także być poprawnie sformułowane, wymaga to jednak dodatkowej pracy.

W następnym rozdziale zajmiemy się pisaniem XML w językach innych niż angielski, takich jak na przykład arabski, chiński i grecki.